

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
KOMISIONERI PËR MBROJTJEN NGA DISKRIMINIMI

Nr. 52 Prot.

Tiranë, më 08 . 01 . 2025

V E N D I M

Nr. 10 , Datë 08 . 01 . 2025

Bazuar në nenin 32/1/a dhe nenin 33 të ligjit 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, të ndryshuar, pranë Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi është paraqitur ankesa nr. 173, datë 22.08.2024, e paraqitur nga z. H. M.,¹ dhe z. A., M.², në të cilën pretendohet diskriminim për shkak të aftësisë së kufizuar, nga Shoqëria e Transportit të udhëtarëve “A. 2” sh.p.k, me numër NIPT K6410809V.

Në përfundim të shqyrtimit të ankesës, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi,

K O N S T A T O I:

I. Parashtrimi i fakteve sipas subjektit ankues.

Sipas shpjegimeve të dhëna, bazuar në ankesën e paraqitur pranë Komisionerit nga z. H. M., dhe z.A., M., pretendohet se në datë 10.08.2024 kanë udhëtuar nga qyteti i Gramshit drejt qytetit të Cërrikut, në orën 10:00, me autobusin me targë AA 285 HD. Gjatë udhëtimit në orë 10:30 shoferi i autobusit i ka ndaluar në mes të rrugës dhe i ka kërkuar që nga ana e tyre të paguhej bileta e plotë e udhëtimit pa u njohur e drejta prej 50% e pagesës së biletës duke mos iu njohur e drejta për të udhëtuar sipas parashikimeve të ligjit nr. 8098, datë 28.03.1996 “Për Statusin e të Verbërit”, i ndryshuar.

Pala ankuese, kërkon nga Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi, konstatimin e diskriminimit dhe marrjen masave për eliminimin e pasojave që vijnë nga kjo formë diskriminimi.

¹ Referuar Librezave të Verbërisë: nr. 06909, të z. Hasan Myrta, të lëshuar nga Shërbimi Social Shtetëror.

² Referuar Librezave të Verbërisë: nr. 02338, të z. Agron Miraka, të lëshuar nga Shërbimi Social Shtetëror.

Ndjekja e procedurës për shqyrtimin e ankesës nga Komisioneri.

Në nenin 1 të ligjit nr. 10221, datë 04.02.2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, të ndryshuar, përcaktohet se: “Ky ligj rregullon zbatimin dhe respektimin e parimit të barazisë dhe mosdiskriminimit në lidhje me racën, etninë, ngjyrën, gjuhën, shtetësinë, bindjet politike, fetare ose filozofike, gjendjen ekonomike, arsimore ose shoqërore, gjininë, identitetin gjinor, orientimin seksual, karakteristikat e seksit, jetesën me HIV/AIDS, shtatzëninë, përkatësinë prindërore, përgjegjësinë prindërore, moshën, gjendjen familjare ose martesore, gjendjen civile, vendbanimin, gjendjen shëndetësore, predispozicionet gjenetike, pamjen e jashtme, aftësinë e kufizuar, përkatësinë në një grup të veçantë, ose me çdo shkak tjetër”.

Neni 3, i ligjit 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, i ndryshuar, ndalon çdo dallim, përjashtim, kufizim apo preferencë, bazuar në cilindo shkak të mbrojtur nga neni 1, që ka si qëllim apo pasojë pengesën apo bërjen e pamundur të ushtrimit në të njëjtën mënyrë me të tjerët, të të drejtave e lirive themelore të njohura me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë, me aktet ndërkombëtare të ratifikuara nga Republika e Shqipërisë, si dhe me ligjet në fuqi.

Bazuar në nenin 7 të ligjit 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, të ndryshuar, mbrojtja nga diskriminimi, garantohet ndaj çdo veprimi ose mosveprimi të autoriteteve publike ose personave fizikë a juridikë që marrin pjesë në jetën dhe sektorët publikë ose privatë, që krijojnë baza për mohimin e barazisë ndaj një personi apo grupi personash, ose që i ekspozon ata ndaj një trajtimi të padrejtë dhe jo të barabartë, kur ata ndodhen në rrethana të njëjta apo të ngjashme, në krahasim me persona të tjerë apo grupe personash.

Mbrojtja nga diskriminimi në fushën e ofrimit të të mirave dhe shërbimeve, gëzon një mbrojtje të veçantë në kuadër të Kreut IV, të ligjit 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, të ndryshuar. Konkretisht në nenin 20, pikat 1 dhe 2, të po këtij ligji, përcaktohet se: “1. Personi fizik ose juridik që ofron të mira apo shërbime për publikun, me pagesë ose jo, ndalohet të diskriminojë një person tjetër, i cili kërkon t'i arrijë ose t'i përdorë ato:

- a) duke refuzuar t'i japë një personi apo grupi personash të mira apo shërbime për shkaqet e përmendura në nenin 1 të këtij ligji;
- b) duke refuzuar t'i ofrojë një personi të mira apo shërbime në mënyrë të ngjashme, ose me cilësi të ngjashme, ose në kushte të ngjashme me ato në të cilat këto të mira apo shërbime i ofrohen publikut në përgjithësi.

2. Pika 1 e këtij neni zbatohet veçanërisht për:

c) kontributin dhe mundësinë për të përfituar të mira nga skemat e mbrojtjes shoqërore, duke përfshirë asistencë sociale, sigurime shoqërore, mbrojtje të fëmijëve, përfitim për shkak të aftësisë së kufizuar, apo ndonjë skemë tjetër të mbrojtjes sociale ose avantazh tjetër social të ofruar për publikun...”

Ankesa e paraqitur është në përputhje me kërkesat e nenit 33, pika 3, të LMD-së dhe u pranua për shqyrtim, pasi nuk ekziston asnjë nga shkaqet për mospranim të përcaktuara nga neni 33, pika 4, të LMD.

Bazuar në nenin 32/1/a të ligjit 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, të ndryshuar, Komisioneri ka kompetencë për të shqyrtuar shkeljet që i bëhen zbatimit dhe respektimit të parimit të barazisë në lidhje me këtë shkak.

Në kushtet kur, pala ankuese nuk kishte mundur që të identifikonte subjektin i cili ofron shërbimin e transportit ndërqytetës në linjën Gramsh-Cërrik, me të cilën kishin udhëtuar në datën 10.08.2024, datë në të cilën pretendohet se është konsumuar sjellja diskriminuese, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi, me anë të shkresës nr. 1187/1, datë 29.08.2024, i është drejtuar për marrjen e informacionit dhe identifikimin e subjektit i cili ofron këtë shërbim, Drejtorisë së Përgjithshme të Shërbimeve të Transportit Rrugor.

Me shkresën nr. 16611/1, datë 03.09.2024³, Drejtoria e Përgjithshme e Shërbimeve të Transportit Rrugor, përcolli informacionin duke sqaruar ndër të tjera se: “Drejtoria e Përgjithshme e Shërbimeve të Transportit Rrugor, në zbatim të Urdhërit Nr. 318, datë 02.11.2020 “Për delegim kompetence”, të Ministrisë të Infrastrukturës dhe Energjisë, është organi kompetent për nënshkrimin e licencave dhe çertifikatave në transportin ndërqytetas të udhëtarëve me autobus dhe nuk ka kompetenca kontrolli në terren për shpërndarjen e biletave në transportin ndërqytetës.

Linja e Gramsh - Cërrik – Gramsh nuk është pjesë e rrjetit të linjave të rregullta në transportin ndërqytetas të udhëtarëve me autobus të miratuar me Udhëzimin Nr. 5628, datë 18.11.2016 “Për miratimin e rrjetit të linjave ndërqytetëse”, i ndryshuar, dhe lëshimi i licencës/çertifikatave për operimin në këtë linjë nuk kryhet nga Drejtoria e Përgjithshme e Shërbimeve të Transportit Rrugor.

Për sa i përket kërkesës për informacion për mjetin me targë AA 285 HD, rezulton në pronësi të subjektit “A. 2” sh.p.k dhe është i pajisur me çertifikatë operimi nr. 11, lëshuar në datë 25.09.2023, me afat vlefshmërie deri në datë 25.09.2024 në linjën e rregullt të transportit ndërqytetës të udhëtarëve Gramsh-Elbasan-Gramsh”.

Nga verifikimi në sistemin elektronik e-Transport, rezulton se në linjën e rregullt të transportit ndërqytetës Gramsh-Elbasan-Gramsh, është licencuar shoqëria “A., 2” shpk, me NIPT K16410809V, mbajtës i licencës me nr. 292, lëshuar në datë 11.10.2022, me afat vlefshmërie deri në datë 10.10.2027.

Gjatë shqyrtimit të kësaj ankese, Komisioneri ka marrë në shqyrtim vetëm ato çështje, që bëjnë pjesë në kompetencat e tij, të parashikuara nga ligji 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, të ndryshuar.

³ Protokolluar pranë KMD-së me nr. 1187/2 prot., datë 06.09.2024.

Në zbatim të parashikimeve ligjore, të përcaktuara në nenet 32/2 dhe 33 të ligjit 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, të ndryshuar, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi, ka shqyrtuar çështjen duke ndërmarrë hapat si më poshtë:

1. Me shkresën nr.1187/3, datë 10.09.2024, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi, ka njoftuar dhe kërkuar informacion nga ana e Shoqërisë “A., 2” sh.p.k, lidhur me pretendimet e ngritura në ankesë nga ana e z. H., M., dhe z. A., M., si dhe ka kërkuar aktet e poshtë cituara:
 - Informacion nga ana e Shoqërisë "A., 2, sh.p.k, lidhur me situatën e pretenduar nga pala ankuese.
 - Informacion nëse nga ana e Shoqërisë "A., 2", sh.p.k, ofrohet transporti i personave me aftësi të kufizuara, në veçanti personave të verbër, bazuar në lehtësirat financiare të parashikuara në Udhëzimin e Ministrit të Transportit dhe Infrastrukturës nr. 5627, datë 18.11.2016 “Për përcaktimin e kriterëve, rregullave dhe dokumentacionit për lëshimin e licencave dhe certifikatave për ushtrimin e veprimtarisë në transportin rrugor të udhëtarëve brenda vendit”.
 - Si dhe çdo shpjegim apo informacion tjetër që do gjykohet i arsyeshëm dhe do të ndihmonte në sqarimin e plotë të kësaj çështjeje.

Me shkresën⁴ nr.21 datë 18.06.2024, Shoqëria “A. 2” shpk, ka njohur Komisionerin lidhur me qëndrimin e saj përse i takon pretendimeve të paraqitura nga subjekti ankues, duke parashtruar ndër të tjera, se: *“...Duke marrë shkas nga ankesa dhe për të sqaruar rastin objekt ankese, u bë ballafaqimi me drejtuesin e mjetit. Nga ana e tij, pretendohet se këta dy personave nuk iu është marrë bileta e plotë, pasi kanë komunikuar se janë me statusin e të verbërve. Nga ana jonë, iu është afruar shërbimi, pavarësisht se ata kanë përdorur linjën tonë, edhe pse kanë linjën e tyre përkatëse për në këtë destinacion. Ne, si shoqëri, përballë vështirësive që hasim në këtë aktivitet, si konkurrenca e pandershme, rritja e çmimit të karburanteve dhe shërbimeve të tjera, kemi mbajtur të pandryshuar çmimet e biletave të transportit në linjat përkatëse. Po ashtu, kemi zbatuar me përpikëri të gjitha ligjet, rregulloret dhe aktet normative që rregullojnë këtë aktivitet, duke zbatuar kërkesat e Ligjit 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, të ndryshuar, duke mos kërkuar asnjë kompensim nga shteti për personat që ne kemi transportuar me aftësi të kufizuara.*

Për këtë qëllim dhe për shumë probleme të tjera që ne hasim nga ana financiare, jemi vënë në vështirësi të mëdha deri në falimentim.

Për sa më sipër, ju bëjmë me dije se nga shoqëria jonë janë zbatuar dhe do të zbatohen në të ardhmen të gjitha kërkesat e ligjit, si dhe Udhëzimi i Ministrit të Transportit dhe Infrastrukturës nr. 5727, datë 18.11.2012, gjithashtu dhe në aspektin human për personat me aftësi të kufizuara.”

⁴ Protokolluar pranë Komisionerit me Nr.1187/4 prot., datë 23.09.2024.

Në zbatim të parimit të kontradiktoritetit dhe transparencës, për një gjykim sa më të drejtë të çështjes, me shkresën nr. 1187/5 prot., datë 24.09.2024, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi i përcolli subjektit ankues, parashtrimet e paraqitura nga ana e Shoqërisë “A., 2” sh.p.k., për të bërë kundërshtimet e veta.

Në përgjigje të shkresës, z. H. M., dërgoi parashtrimet e tij, duke informuar se asnjë informacion i dhënë nga Shoqëria nuk ishte i saktë. Ai theksoi se, nga ana e tij, ishte marrë bileta e plotë për udhëtim dhe se, pavarësisht kësaj, ata ishin përballur me fyerje dhe sjellje diskriminuese nga shoferi.

Bazuar në nenin 33/8 të ligjit nr. 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, të ndryshuar, dhe për të sqaruar të gjitha faktet dhe rrethanat e çështjes, Komisioneri, pasi vlerësoi kërkesën e ankuesve, caktoi datën 12.11.2024, në orën 10:00, për zhvillimin e seancës dëgjimore dhe njoftoi palët me shkresën nr. 1187/7 prot., datë 04.11.2024.

Me emailin e datës 06.11.2024, administratori i Shoqërisë “A., 2” sh.p.k. i është drejtuar Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi me një letër mbi njoftimin për arsyet e mospjesëmarrjes së tij në seancën dëgjimore të datës 12.11.2024.

Seanca dëgjimore nuk u zhvillua pasi pala ankuese e quajti të domosdoshme prezencën e tyre në seancë, por u zhvillua një takim me pjesëmarrjen e ankuesve, të cilëve iu lexua letra e dërguar nga Administratori i Shoqërisë “Aurora 2” sh.p.k., e cila është si më poshtë:

I nderuar zoti Komisioner i Mbrojtjes kundër Diskriminimit,

Unë, Aurel Feimi, administratori i Shoqërisë “A., 2” sh.p.k., po ju drejtohem me këtë letër pasi qytetarët H. M. dhe A., M., kanë paraqitur ankesë pranë institucionit tuaj për diskriminim. Dëshiroj t’ju informoj se, për arsye pune, nuk mund të jem i pranishëm në këtë ballafaqim mes palëve, por do t’ua paraqes pretendimet e mia si më poshtë: Kam marrë këta qytetarë si pasagjerë në mjetin që kam në pronësi dhe, duke pasur parasysh ndjeshmërinë time ndaj personave me aftësi të kufizuara në shikim (pasi vetë kam të afërm me këtë aftësi të munguar), vendosa t’u ofroj një tarifë më të ulët. Sidoqoftë, ligji përcakton një çmim të reduktuar të biletës, përkatësisht 50%, por është i paqartë në lidhje me mënyrën e kompensimit. Pas verifikimit të situatës, vendosa që, për respekt dhe për ndjenja humane, t’u ofroj 75% të çmimit të biletës (150 lekë për secilin, nga 200 lekë sa kushton bileta normale).

Ata nuk më paraqitën asnjë dokument që vërtetonte aftësinë e kufizuar të tyre në shikim, dhe as shoqëruesja nuk më informoi paraprakisht për këtë problem. Pavarësisht kësaj, unë vendosa të reagoj, i shtyrë nga dëshira ime për t’u ndihmuar, duke ofruar një çmim më të ulët. Megjithatë, u përballa me një ton të ashpër nga personat në fjalë, veçanërisht nga shoqëruesja e njërit prej tyre, e cila më akuzoi për diskriminim.

Duke pasur të afërm me këtë problem, nuk mund të imagjinoj që të diskriminoj askënd me aftësi të kufizuara. Së pari, kjo do të ishte në dëm të aktivitetit që unë ushtroj, dhe së dyti, nuk mund të sillem me vrazhdësi kur vetë kam të afërm me probleme të shikimit. Kjo situatë, bashkë me sjelljet e papërshtatshme të tyre dhe fjalorin fytes, më ka bërë të ndihem i fyer dhe i lënduar.

Në fillim, dëshiroj të theksoj se ligji, në tërësinë e tij, nuk ofron një zgjidhje të qartë për kompensimin e biletave. Natyrisht, unë mund të bëja përjashtim, por realisht më duhet të punoj për familjen time, ashtu si të gjithë, pa diskriminuar të tjerët. I nderuar Komisioner, këto janë disa nga arsytet e mia, por dua t'ju siguroj edhe një herë se, në asnjë rrethanë, qëllimi im nuk ka qenë diskriminimi, pasi kjo është në kundërshtim me parimet e mia dhe me llojin e punës që kam zgjedhur të bëj.

Përtej sjelljeve aspak qytetare të zotërinjve M., e M., dhe shoqërueses së tyre, ju siguroj se në punën time kam pasur shpesh pasagjerë me aftësi të kufizuara, të cilët e dinë se, në përputhje me ligjin, duhet të paguajnë gjysmën e çmimit të biletës për transportin ndërqytetas. Ata e dinë mirë se askush nuk na rimbursion këto tarifa të përgjysmuara dhe prandaj janë treguar qytetarë, duke paguar biletën si gjithë të tjerët.

Unë vetë jam i ndjeshëm ndaj kësaj çështjeje dhe, kur kam gjykuar të udhës, kam përpjekur të ndihmoj sa të mundem individë nga ky grup. Prandaj, akuzat e palës tjetër nuk qëndrojnë. Shpresoj që ju, i nderuar Komisioner, do të jeni një ndërmjetës i drejtë dhe i paanshëm. Duke qenë se nuk mund të lë punën time, me të cilën mbaj dhe përkujdesem për familjen time, ju kërkoj mirëkuptimin tuaj për mospraninë time në këtë ballafaqim.

Kam bindjen se ju do të shqyrtoni shpjegimet e mia dhe do të arrini një zgjidhje të drejtë dhe të përshtatshme për të dyja palët.

Pala ankuese, pasi dëgjoi letrën dhe sqarimet e dhëna nga Administratori i Shoqërisë “A., 2” sh.p.k., pretendoi se çdo gjë që ishte thënë në atë letër nuk ishte e vërtetë dhe se gjatë atij udhëtimit ata kishin paguar vlerën e plotë të biletës.

Në kushtet kur pala ankuese insistoi që seanca dëgjimore të mos zhvillohej pa pjesëmarrjen e palës tjetër, ajo kërkoi nga Komisioneri zhvillimin e një seance tjetër dëgjimore për ballafaqim. Nga ana e inspektorit të çështjes, me e-mailin e datës 06.12.2024, iu njoftuan palët për caktimin e seancës dëgjimore në datën 16.12.2024. Gjithashtu, njoftimi iu komunikua edhe me anë të telefonit për të sqaruar nëse kjo datë ishte e përshtatshme për palët, por administratori i Shoqërisë “A., 2” sqaroi se, për arsye angazhimesh dhe ngarkese të tij në punë, nuk mund të paraqitej para Komisionerit. Ai kërkoi falje nga pala ankuese dhe u zotua se ngjarje të tilla nuk do të përsëriteshin më nga ana e shoqërisë së tij.

II. Vlerësimi i fakteve dhe provave të grumbulluara nga Komisioneri gjatë procesit të shqyrtimit të çështjes.

A. Lidhur me trajtimin e pabarabartë e të pafavorshëm të ankuesve nga ana e Shoqërisë “Aurora 2” sh.p.k.

Bazuar në parashtrimet, kronologjinë e ngjarjeve dhe dokumentacionin e depozituar nga palët në këtë proces, Komisioneri vëren se:

Në ankesën e depozituar nga ana e ankuesve, pretendohet diskriminim për shkak të aftësisë së kufizuar, të verbër, nga ana e Shoqërisë së Transportit “A., 2” sh.p.k, përmes mosnjohjes të së drejtës për të udhëtuar me 50% të çmimit të biletës në linjën e transportit ndërqytetës Gramsh-Cërrik, ndërkohë që një gjë e tillë është e parashikuar në legjislacionin përkatës.

Lidhur me këtë moment, Komisioneri ka analizuar dispozitat ligjore që normojnë të drejtën e udhëtimit në transportin urban ndërqytetas të kategorisë së personave me aftësi të kufizuar/të verbër, me biletë me gjysëm çmimi.

Mbështetur në legjislacionin në fuqi⁵ që rregullon fushën e transportit, transporti rrugor i udhëtarëve brenda vendit në formën e shërbimit të linjave të rregullta, ndahet në: (1) transport qytetas, (2) transport rrethqytetas dhe (3) transport ndërqytetas.

Transporti ndërqytetas rregullohet nga ministri përgjegjës për veprimtarinë e transportit. Kjo ndarje e kompetencave sipas llojeve të transportit, ngarkon me përgjegjësi pushtetin qëndror.

Me qëllim identifikimin e bazës ligjore që përmban parashikime pozitive, lidhur me përfitimin e transportit falas dhe 50% për kategorinë e personave të verbër, Komisioneri, mori në analizë Ligjin nr. 8098, datë 28.03.1996 “*Për Statusin e të Verbërit*” (Ndryshuar me ligjin nr. 26, datë 15.03.2012). Referuar dispozitave të ligjit të sipërpërmendur, rezultoi se, fillimisht neni 11, i këtij ligji parashikonte shprehimisht: “*Të verbërit kanë të drejtë që ata vetë dhe shoqëruesit e tyre të udhëtojnë falas në transportin urban, dhe me gjysmë çmimi në transportin interurban, duke përfshirë atë shtetëror dhe privat*”.

Në vijim, neni 11, i ligjit të sipërpërmendur është ndryshuar, nëpërmjet ligjit nr. 26, datë 15.03.2012 “*Për disa ndryshime në ligjin nr. 8098, datë 28.03.1996 “Për Statusin e të Verbërit”*”. Aktualisht, ky nen parashikon: “*Të verbërit dhe shoqëruesit e tyre përfitojnë kompensim për shërbimin e transportit. Masa, kriteret dhe procedurat e këtij përfitimi përcaktohen me vendim të Këshillit të Ministrave*”.

Sikurse vihet re nga sa më sipër, pas ndryshimeve, që i janë bërë në vitin 2012, Ligjit 8098/1996 “*Për Statusin e të Verbërit*” (i ndryshuar), personat e verbër nuk përfitojnë më transport

⁵ Ligji nr. 8308, datë 18.03.1998 “*Për transportet rrugore*” (i ndryshuar) dhe aktet nënligjore të miratuara në zbatim të tij.

qytetas/urban⁶ falas dhe transport interurban⁷/ndërqytetas me 50% të vlerës së biletës. Me ndryshimet ligjore, kjo kategori do të përfitojë kompesim për shërbimin e transportit. Masa, kriteret dhe procedurat e këtij përfitimi përcaktohen me Vendim të Këshillit të Ministrave, i cili nuk është miratuar ende.

Në vendimmarrjet e mëparshme të KMD-së⁸ lidhur me mungesën e daljes së këtij akti rregullator nënligjor/VKM, Komisioneri, ka rekomanduar që:

- Këshilli i Ministrave të marrë masa, për nxjerrjen e akteve nënligjore në zbatim të nenit 85, të Ligjit nr. 8308, datë 18.03.1998 *“Për transportet rrugore”*, i ndryshuar.
- Këshilli i Ministrave të marrë masa, për nxjerrjen e akteve nënligjore në zbatim të nenit 11, të Ligjit nr. 8098, datë 28.03.1996 *“Për statusin e të verbërit”*, i ndryshuar.
- Këshilli i Ministrave të marrë masa për ndryshimet në legjislacion dhe në aktet nënligjore, sipas nenit 20, të Ligjit nr. 93/2014 *“Për përfshirjen dhe aksesueshmërinë e personave me aftësi të kufizuar”*.

Referuar Licencës nr. 292 datë 11.10.2022, të lëshuar nga Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë, Drejtoria e Përgjithshme e Shërbimeve të Transportit Rrugor, për Shoqërinë “A., 2” sh.p.k, në dispozitat e përgjithshme të kësaj licence, në pikën 8.1, germa d) dhe pikën 8.2, germa e) parashikohet se: *“8.1 Licenca pezullohet nga autoriteti i licencimit që e ka lëshuar atë, kur mbajtësi i saj: d) Nuk zbaton legjislacionin në fuqi, për personat me aftësi të kufizuar, të konstatuara nga organet e kontrollit”* dhe pika 8.2 *“Autoriteti kompetent i licencimit, do të heqë licencën kur mbajtësi i saj: e) Nuk zbaton legjislacionin në fuqi në mënyrë të përsëritur, të konstatuara nga organet e kontrollit, për personat me aftësi të kufizuar”*.

Gjithashtu, në Çertifikatën nr. 11, datë 25.09.2023 të lëshuar nga Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë, Drejtoria e Përgjithshme e Shërbimeve të Transportit Rrugor, për mjetin me targë AA285HD, në dispozitat e përgjithshme të kësaj licence, në pikën 4, germa b) parashikohet se: *“Për transportin rrethqytetës dhe ndërqytetës: Mbajtësi i licencës mban përgjegjësi për zbatimin e ligjeve nr. 7889/94, të ndryshuar, nr. 7663/93; nr. 8626/00, të ndryshuar, në të cilat përcaktohet: “- invalidët e punës, invalidët e luftës, invalidët paraplegjikë dhe tetraplegjikë, të cilët nga organizatat përkatëse janë të pajisur me dëshmi, kanë të drejtë të udhëtojnë me 50% të vlerës së biletës, si dhe për zbatimin e ligjeve nr. 8098/96, të ndryshuar, nr. 8153/96. – “të verbrit e shoqëruesit e tyre dhe jetimët që nuk janë në marrëdhënie pune, udhëtojnë falas”*.

Për sa më sipër, Komisioneri vëren se, Shoqëria “A., 2” sh.p.k, bazuar në kushtet e licencës dhe çertifikatës, ka përgjegjësi për sigurimin e lehtësirave për transportin e personave me aftësi të kufizuara në përgjithësi dhe atyre të verbër në veçanti. Për më tepër që Shoqëria “A., 2”sh.p.k, deklaroi se njëj dhe zbaton detyrimin e saj, të përcaktuar në aktet ligjore që lidhen me krijimin e

⁶ Terminologji e përdorur në këto ligje;

⁷ Terminologji e përdorur në këto ligje;

⁸ Vendimi nr. 67, datë 10.06.2019; Vendimi nr. 146, datë 06.08.2021; Vendimi nr. 174, datë 20.09.2021, i KMD-së, etj.

lehtësirave për kategoritë e ndryshme të personave me aftësi të kufizuara dhe të personave të verbër në veçanti.

Nga informacioni i administruar, subjektet ankues kanë pretenduar se, në momentin që i kanë paraqitur shoferit të autobuzit me targë AA285HD, të Shoqërisë “A., 2” sh.p.k, Librezat e Verbërisë⁹, nga ana e këtij të fundit, nuk i janë njohur librezat dhe i është kërkuar që të paguanin biletën e plotë të transportit.

Reefruar letrës së dërguar me emailin e datës 06.11.2024, administratori i Shoqërisë “A., 2” sh.p.k., vet ka deklaruar dhe pranuar se: *Pas verifikimit të situatës, vendosa që, për respekt dhe për ndjenja humane, t’u ofroj 75% të çmimit të biletës (150 lekë për secilin, nga 200 lekë sa kushton bileta normale).*

Edhe legjislacioni i miratuar në fushën e transportit përmban parashikime të përgjithshme mbi lehtësitë, që duhet të përfitojnë në shërbimin e transportit urban ndërqytetas, për shtresat dhe kategoritë vulnerabël, por gjithmonë duke kryer referencën përkatëse, në ligjet e posaçme për secilën kategori.

Udhëzimi nr. 3743, datë 10.07.2017, i Ministrisë të Transportit dhe Infrastrukturës, “*Mbi modelet dhe standardet e biletave të transportit rrugor të udhëtarëve*”, bën një identifikim të grupeve, që përfitojnë lehtësira financiare në marrjen e shërbimeve publike në përputhje me kuadrin ligjor, por jo llojin e lehtësirave që përfitojnë.

Personat që u përkasin kategorive apo grupeve në fjalë, pajisen me Kartat standarde të personalizuara. Në pikën 5.3.2.1, 5.3.2.2 dhe 5.3.2.4 përcaktohen si të tillë: invalidët e punës, të verbërit dhe invalidët paraplegjikë dhe tetraplegjikë. Në pikën 5.3.2.6, të Udhëzimit nr. 3743/2017, parashikohet si përfitues edhe çdo subjekt ose kategori që mund të përfitojë në vijim, mbështetur në legjislacionin në fuqi.

Për sa më sipër, rezulton se personat me aftësi të kufizuara që gëzojnë statusin e të verbërit gëzojnë lehtësira në shërbimin e transportit, duke përfshirë këtu të treja format e transportit me linja të rregullta, pra transport qytetas, rrethqytetas dhe ndërqytetas.

Lidhur me lehtësirat dhe të drejtën e personave me statusin e të verbërit, për të udhëtuar me gjysëm bilete në transportin urban ndërqytetas, neni 85, i ligjit nr. 8308, datë 18.03.1998 “*Për transportet rrugore*” (i ndryshuar)¹⁰ parashikon se:

⁹ Referuar Librezave të Verbërisë, të lëshuara nga SHSSH.

¹⁰ Ligji nr. 8308, datë 18.03.1998 “*Për transportet rrugore*” (i ndryshuar me ligjin nr. 10/2016, “*Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 8308, datë 18.03.1998 “Për transportet rrugore”, ligjin nr. 37/2014 “Për disa shtesa në ligjin nr. 8308, datë 18.03.1998 “Për transportet rrugore”, ligjin nr. 21/2013, “Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 8308, datë 18.03.1998 “Për transportet rrugore”, ligjin nr. 10 302, datë 15.07.2010 “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 8308, datë 18.03.1998 “Për transportet rrugore”, ligjin nr. 9760, datë 21.06.2007 “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 8308, datë 18.03.1998 “Për transportet rrugore”, ligjin nr. 9373, datë 14.04.2005, “Për disa ndryshime në ligjin nr. 8308, datë 18.03.1998 “Për transportet rrugore”, ligjin nr. 9096, datë 03.07.2003, “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 8308, datë 18.03.1998 “Për transportet rrugore”,*

“Është e detyrueshme të kryhet përkujdesja dhe transporti me përparësi, kundrejt të gjitha lehtësive që jep ligji, për të gjitha subjektet që i përfitojnë këto lehtësi në transportin qytetës dhe jashtë qytetit, duke përcaktuar me shënim të veçantë edhe vendet e ndenjjes për ta.

Udhëtarët që përfitojnë lehtësi me ligje të veçanta, duhet të paraqesin në çdo rast udhëtimi dokumentin që përcakton ligji për ta”.

Bazuar në sa më sipër, ligji ua njeh këtë të drejtë të gjithë personave me statusin e të verbërit, konform detyrimit për të paraqitur në çdo rast udhëtimi dokumentin ligjor specifik.

VKM nr. 277, datë 18.06.1997 “Për përfitimet nga statusi i të verbërit”, i ndryshuar, në pikën 3 dhe 10, të tij ka parashikuar se: “3. Drejtoria e Përgjithshme e Shërbimit Social Shtetëror i lëshon personit të verbër librezën e verbërisë, si dokument prove për përfitimin nga ligji nr. 8098, datë 28.3.1996 “Për statusin e të verbërit”, pas marrjes së vendimit nga Komisioni Mjekësor për Përcaktimin e Verbërisë. Modeli i librezës së verbërisë përcaktohet nga Ministri i Punës, Çështjeve Sociale dhe Shanseve të Barabarta.

10. Udhëtimi në transportin e brendshëm shtetëror dhe privat për personat e verbër bëhet me 0% të tarifave për transportin urban dhe 50% të tarifave për transportin interurban. Këtë tarifë e përfiton edhe shoqëruesi i të verbërit të grupit të parë”.

Komisioneri, vëren se Shoqëria njeh dhe zbaton detyrimin e saj, përcaktuar edhe në aktet e tjera rregullatore që lidhen specifikisht me të drejtën e ushtrimit të shërbimeve që ofron kjo Shoqëri, si dhe Licencën për kryerjen e shërbimeve të rregullta rrethqytetase të transportit të udhëtarëve, detyrim ky i konfirmuar në përgjigjen zyrtare depozituar pranë KMD-së.

Nga informacioni i administruar, rezulton se Shoqëria “A., 2” sh.p.k., pas analizimit të rastit, ka pranuar se ka marrë nga ankuesit 75% të vlerës së biletës për shërbimin e udhëimit. Ndërkohë, pala ankuese pretendon se ka paguar vlerën e plotë të këtij shërbimi, edhe pse nga ana e tyre është treguar librezë e verërisë e lëshuar nga SHSSH. Administratori i Shoqërisë ka bërë të ditur se, për të gjithë individët që paraqesin librezën e të verbërit, respektohen parashikimet e ligjit për mbrojtjen e personave me aftësi të kufizuara, duke pranuar 50% të çmimit të biletës, sipas normave të përcaktuara në legjislacionin përkatës.

Në përfundim, Komisioneri vlerëson se me anë të veprimeve apo mosveprimeve të saj, Shoqëria “A., 2” sh.p.k, ka ekspozuar subjektet ankues, të cilët bëjnë pjesë në kategorinë e personave të verbër, ndaj një trajtimi të padrejtë dhe disfavorizues, sa i përket transportit ndërqytetas me gjysëm pagese.

B. Shkaku i mbrojtur.

ndryshuar me ligjin nr. 8908, datë 06.06.2002”, ligjin nr. 8908, datë 06.06.2002 “Për disa ndryshime në ligjin nr. 8308, datë 18.03.1998 “Për transportet rrugore”).

Mbështetur në nenin 2¹¹, të ligjit 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, të ndryshuar, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi, në ushtrimin e detyrës së tij siguron mbrojtjen efektive nga diskriminimi dhe çdo formë sjelljeje që nxit diskriminimin për një nga shkaqet që parashikon ky ligj. Ligji për mbrojtjen nga diskriminimi ndalon situatat kur persona ose grupe personash në një situatë të njëjtë trajtohen në mënyra të ndryshme, dhe situatat kur personat ose grupet e personave në situata të ndryshme trajtohen njësoj.

Në nenin 1 të tij, përcaktohet se: “Ky ligj rregullon zbatimin dhe respektimin e parimit të barazisë dhe mosdiskriminimit në lidhje me racën, etninë, ngjyrën, gjuhën, shtetësinë, bindjet politike, fetare ose filozofike, gjendjen ekonomike, arsimore ose shoqërore, gjininë, identitetin gjinor, orientimin seksual, karakteristikat e seksit, jetesën me HIV/AIDS, shtatzëninë, përkatësinë prindërore, përgjegjësinë prindërore, moshën, gjendjen familjare ose martesore, gjendjen civile, vendbanimin, gjendjen shëndetësore, predispozicionet gjenetike, pamjen e jashtme, aftësinë e kufizuar, përkatësinë në një grup të veçantë, ose me çdo shkak tjetër”.

Në lidhje me pretendimin e subjekteve ankues për diskriminim për shkak të “aftësisë së kufizuar”, Komisioneri gjykon se ky shkak konsiderohet si një shkak i mbrojtur, pasi parashikohet si i tillë në bazën ligjore të sipërpërmendur, si dhe ekzistojnë prova të mjaftueshme/dokumente, që ankuesit e mbartin atë.

- Referuar Librezës së Verbërisë: nr. 06909, të z. H., M., të lëshuar nga Shërbimi Social Shtetëror.
- Referuar Librezës së Verbërisë: nr. 02338, të z. A., M., të lëshuar nga Shërbimi Social Shtetëror.

C. Lidhja e trajtimit të padrejtë dhe disfavorizues me aftësinë e kufizuar.

Kushtetuta është akti më i lartë juridik, ligji më i lartë (lex superior), në pajtueshmëri me të cilin duhet të jenë të gjitha aktet e tjera juridike.

Parimi i barazisë para ligjit dhe i mosdiskriminimit, sanksionohet nga Kushtetuta si një parim i përgjithshëm që përshkon të gjitha të drejtat dhe liritë themelore të njeriut, prandaj ai duhet të gjejë shprehjen e tij në të gjithë legjisllacionin shqiptar si dhe të zbatohet nga të gjithë, si nga institucionet edhe nga individët.

Kushtetuta si akti themeltar i Republikës së Shqipërisë, sanksionon se: “Të drejtat dhe liritë themelore të njeriut janë të pandashme, të patjetërsueshme, të padhunueshme dhe qëndrojnë në themel të të gjithë rendit juridik”. Neni 18, i saj shpreh se: “Të gjithë janë të barabartë përpara ligjit”.

¹¹ “Qëllimi i këtij ligji është të sigurojë të drejtën e çdo personi për: a) barazi përpara ligjit dhe mbrojtje të barabartë nga ligji; b) barazi të shanseve dhe mundësive për të ushtruar të drejtat, për të gëzuar liritë dhe të marrë pjesë në jetën publike; c) mbrojtje efektive nga diskriminimi dhe nga çdo forme sjelljeje që nxit diskriminim.”

Gjykata Kushtetuese në disa vendime të saj ka interpretuar nenin 18 të Kushtetutës, si dhe ka theksuar se parimi i barazisë synon që të gjithë të jenë të barabartë në ligj dhe përpara ligjit, jo vetëm në të drejtat themelore të parashikuara në Kushtetutë por edhe në të drejtat e parashikuara nga ligjet e tjera në fuqi. Gjykata është shprehur se:

“Barazia në ligj dhe para ligjit nuk do të thotë që të ketë zgjidhje të njëllota për individë ose kategori personash që janë në kushte objektivisht të ndryshme. Barazia përpara ligjit dhe në ligj presupozon barazinë e individëve që janë në kushte të barabarta”, si dhe “Vetëm në raste përjashtimore dhe për shkaqe të arsyeshme dhe objektive mund të përligjet trajtimi i ndryshëm i kategorive të caktuara që përfitojnë nga kjo e drejtë”. (shih vendimet nr. 39, datë 16.10.2007, nr. 4 datë 12.02.2010, nr. 34, datë 20.12.2015, të Gjykatës Kushtetuese).

Në nenin 59, shkronjat e) dhe f) të saj, Kushtetuta ka parshikuar se:

“Shteti, brenda kompetencave kushtetuese dhe mjeteve që disponon, si dhe në plotësim të nismës dhe të përgjegjësisë private, synon:

e) përkujdesjen dhe ndihmën për të moshuarit, jetimët dhe invalidët;

f) riaftësimin shëndetësor, edukimin e specializuar dhe integrimin në shoqëri të të paaftëve, si dhe përmirësimin në vazhdimësi të kushteve të tyre të jetesës”.

Me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë, e drejta ndërkombëtare që rrjedh nga marrëveshjet ndërkombëtare (*e njohur ndryshe edhe si “e drejta konventore”*) ka një vend të posaçëm.

Sipas nenit 116 të Kushtetutës, marrëveshjet ndërkombëtare të ratifikuara me ligj, në hierarkinë e normave juridike renditen menjëherë pas Kushtetutës. Për pasojë, ato zënë një vend të rëndësishëm në të drejtën e brendshme e bëhen të detyrueshme për t’u zbatuar për çdo shtet, për të gjithë organet shtetërore.

Po ashtu, kjo dispozitë kushtetuese duhet lexuar në harmoni edhe me nenin 122, pikat 1 dhe 2, të Kushtetutës, ku sanksionohet se:

“1. Çdo marrëveshje ndërkombëtare e ratifikuar përbën pjesë të sistemit të brendshëm juridik pasi botohet në Fletoren Zyrtare të Republikës së Shqipërisë. Ajo zbatohet në mënyrë të drejtpërdrejtë, përveç rasteve kur nuk është e vetëzbatueshme dhe zbatimi i saj kërkon nxjerrjen e një ligji...

2. Një marrëveshje ndërkombëtare e ratifikuar me ligj ka epërsi mbi ligjet e vendit që nuk pajtohen me të...

Shqipëria ka nënshkruar e ratifikuar disa akte ndërkombëtare, që në thelb kanë të bëjnë me trajtimin e barabartë, mosdiskriminimin, mbrojtjen dhe respektimin e të drejtave dhe lirive themelore të njeriut në përgjithësi, ndër të cilat është edhe Konventa Evropiane e të Drejtave të Njeriut, e cila jo vetëm që është pjesë e e legjislacionit të brendshëm të Republikës së Shqipërisë,

por zë një vend të veçantë brenda tij. Konventa njeh dhe parashikon kufizime të përgjithshme dhe kufizime specifike për të drejta të veçanta.

Neni 14 i Konventës Evropiane për Drejtat e Njeriut (KEDNJ), ndalon diskriminimin në gëzimin e të drejtave dhe lirive të përcaktuara në të, duke mos parashikuar një të drejtë të veçantë në lidhje me aksesueshmërinë, ndërkohë që Protokollin 12-të i KEDNJ-së, i cili është ratifikuar nga Shqipëria, ndalon diskriminimin në lidhje me “gëzimin e çdo të drejte të parashtruar nga ligji” dhe kështu ofron mbrojtje më të madhe se sa neni 14, i cili lidhet vetëm me të drejtat e garantuara nga KEDNJ-ja. Në veçanti, fusha e mbrojtjes sipas nenit 1, të Protokollit të 12, të KEDNJ përfshin rastet kur personi është diskriminuar: “a) në gëzimin e çdo të drejte ligjore të njohur shprehimisht me ligj të veçantë; b) në gëzimin e çdo të drejte që rrjedh nga një detyrim i qartë i autoritetit publik sipas legjislacionit të brendshëm, sa kohë autoriteti ka detyrimin të dëshmojë një sjellje të caktuar mbi bazën e ligjit të brendshëm; c) nga autoriteti publik në ushtrimin e kompetencës diskrecionare; d) nga çdo akt apo mosveprim tjetër i autoritetit publik”.

Gjithashtu, Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut (GJEDNJ), në mënyrë të vazhdueshme ka interpretuar se trajtimi i diferencuar është diskriminues nëse ai nuk bazohet në ndonjë justifikim objektiv dhe të arsyeshëm, domethënë, nëse trajtimi i diferencuar nuk ndjek një qëllim legjitim ose nëse nuk ekziston një marrëdhënie e arsyeshme të proporcionalitetit ndërmjet mjeteve të përdorura dhe qëllimit që synohet të realizohet¹². Sipas GJEDNJ-së, e drejta për të mos u diskriminuar e garantuar nga KEDNJ, gjithashtu çenohet kur pa një justifikim objektiv dhe të arsyeshëm shtetet dështojnë që të trajtojnë ndryshe personat situata e të cilëve është objektivisht e ndryshme¹³. GJEDNJ, shprehet se, ndalimi që rrjedh nga neni 14 do të krijojë detyrime pozitive për shtetet kontraktuese për të bërë dallimet e nevojshme ndërmjet personave ose grupeve, rrethanat e të cilëve janë në mënyrë të rëndësishme dhe domethënëse të ndryshme¹⁴. Për më tepër, GJEDNJ, shprehet se, neni 14, nuk e ndalon një shtet anëtar që t'i trajtojë grupet ndryshe për të korrigjuar “pabarazitë faktike” ndërmjet tyre; në të vërtetë, në rrethana të caktuara, dështimi në përpjekje për të korrigjuar pabarazinë nëpërmjet trajtimit të ndryshëm, mund të shkaktojë në vetvete një shkelje të nenit 14¹⁵.

Konventa e OKB-së “Për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara”¹⁶ në mënyrë të posaçme në nenin 4/1, ka përcaktuar se: “Shtetet Palë marrin përsipër të sigurojnë dhe promovojnë

¹² Shih: *Molla kundër Greqisë*, Vendim i Dhomës së Madhe, 2018, prg. 135; *Fábián kundër Hungarisë*, Vendim i Dhomës së Madhe 2017, prg. 113; *Abdulaziz, Cabales dhe Balkandali kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 1985, prg.72.

¹³ Shih: *Çështja Thlimmenos kundër Greqisë* [GC], nr. 34369/97, prg. 44, GJEDNJ 2000-IV; *Çështja J.D dhe A kundër Mbretërisë së Bashkuar*, nr.32949/17 dhe 34614/17, prg. 84, 24 tetor 2019.

¹⁴ Shih: *Çështja J.D dhe A kundër Mbretërisë së Bashkuar*, nr.32949/17 dhe 34614/17, prg. 84, 24 tetor 2019.

¹⁵ Shih: *Çështjen Horváth dhe Kiss kundër Hungarisë*, nr. 11146/11, datë 29.01.2013, prg. 101; *Çështjen Thlimmenos*, cituar më lart, prg. 44; *Çështjen D.H. dhe të tjerët kundër Republikës Çeke* (GC), nr.57325/00, GJEDNJ 2007-IV, prg.175).

¹⁶ Ratifikuar me ligjin nr. Nr. 108/2012 “Për Ratifikimin e Konventës së OKB-së “Për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara”.

realizimin e plotë të të gjitha të drejtave dhe lirive themelore të njeriut për të gjithë personat me aftësi të kufizuar pa diskriminim të ndonjë lloji me bazë aftësinë e kufizuar.”

Në frymën e Konventës, është miratuar, ligji nr. 93/2014 “*Për përfshirjen dhe aksesueshmërinë e personave me aftësi të kufizuara*”, i cili ka si qëllim, të garantojë nxitjen dhe mbrojtjen e të drejtave të personave me aftësi të kufizuara për të mundësuar pjesëmarrjen e tyre të plotë dhe efektive në të gjitha sferat e shoqërisë, në kushte të barabarta me të tjerët, duke mundësuar autonominë dhe jetesën e pavarur për të gjithë personat me aftësi të kufizuara, nëpërmjet ofrimit të ndihmës e të mbështetjes; të përcaktojë përgjegjësinë e të gjitha strukturave publike dhe jopublike, përfshirë organet shtetërore, qendrore dhe vendore, në zbatimin e parimeve të përfshirjes dhe aksesueshmërisë për të zvogëluar, deri në heqje, pengesat për personat me aftësi të kufizuara, me qëllim mundësimin e pjesëmarrjes së tyre të barabartë në shoqëri.

Persona me aftësi të kufizuara, sipas këtij ligji, janë, personat që kanë dëmtime afatgjata fizike, mendore, intelektuale ose ndijore, dëmtime të cilat, në bashkëveprim me pengesat e ndryshme, përfshirë ato mjedisore dhe të qëndrimit, mund të pengojnë pjesëmarrjen e plotë dhe efikase të këtyre personave në shoqëri, në kushte të barabarta me të tjerët.

Jetesa e pavarur, u siguron personave me aftësi të kufizuara zgjedhje, kontroll dhe liri të njëjta me të tjerët. Ligji nr. 93/2014, përcakton se, një nga aspektet që siguron jetesën e pavarur për personat me aftësi të kufizuara është edhe transporti. Në gërmën “ë”, të pikës 2, të nenit 5, të ligjit nr. 93/2014, parashikohet se: “*Politikat shtetërore mbështetin personat me aftësi të kufizuara që të kenë akses në të gjitha sferat e jetës e, ndër të tjera, të kenë akses përkatësisht:ë) në transport....*”. Sipas nenit 6, të ligjit nr. 93/2014, jetesa e pavarur, mundësohet nëpërmjet shërbimeve të ndryshme që synojnë të ofrojnë mbështetje në kapërcimin e barrierave. Në këto shërbime përfshihen ndër të tjera edhe transporti.

Në nenin 3, pika 1, të ligjit nr. 93/2014, përcaktohet: “*Aksesueshmëri*” është *mënjanimi i pengesave të të gjitha llojeve*”. Më tej në pikën 3, të këtij neni parashikohet se:

“3. “Pengesat” nënkupton: a) pengesat sociale, veçanërisht qëndrimet, stereotipet e sjelljen tutelore; b) pengesat mjedisore, përfshirë vështirësitë në komunikim që kanë personat me dëmtime ndijore, veçanërisht ata me dëmtime në shikim dhe dëgjim, ata për të cilët komunikimi verbal është i kufizuar ose i pamundur e personat që kërkojnë formate të thjeshta për t’u lexuar dhe për t’u kuptuar; c) pengesat infrastrukturore, përfshirë ato në banesa, hapësira dhe shërbime publike; ç) pengesat institucionale, përfshirë ato në legjislacion dhe politika.”

Në përputhje me qasjen e KDPAK edhe ky ligj sanksionon se garantimi i aksesueshmërisë nëpërmjet mënjanimi të pengesave të të gjitha llojeve është një nga parimet e këtij ligji (neni 3/ç) dhe se jetesa e pavarur e personave me aftësi të kufizuar mund të sigurohet nëpërmjet garantimit të aksesueshmërisë, përfshirë aksesin në të gjitha shërbimet publike.

Ligji “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, i ndryshuar, është një ligj i cili është miratuar në bazë dhe në zbatim të nenit 18, të Kushtetutës. Në bazë të LMD, jo çdo diferencë në trajtim, konsiderohet diskriminim. Neni 6, i LMD, përcakton: “Ndalimi i diskriminimit i përshkruar nga ky ligj nuk zbatohet në rastet kur ka një qëllim objektivisht të justifikueshëm dhe të përligjur në bazë të Kushtetutës, të marrëveshjeve apo akteve ndërkombëtare të ratifikuara nga Republika e Shqipërisë dhe legjislacioni në fuqi”.

Sipas nenit 3, pika 1 të LMD, “Diskriminimi” përkufizohet si: “çdo dallim, përjashtim, kufizim ose preferencë, bazuar në cilindo shkak të mbrojtur në nenin 1 të këtij ligji, që ka si qëllim ose pasojë pengesën ose bërjen të pamundur të ushtrimit në të njëjtën mënyrë me të tjerët, të të drejtave e lirive themelore të njohura me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë, me aktet ndërkombëtare të ratifikuara nga Republika e Shqipërisë, si dhe nga ligjet në fuqi”.

Në pikën 1, të nenit 5, të LMD, sanksionohet ndalimi i diskriminimit, sipas formulimit vijues: “1. Ndalohet diskriminimi për shkaqet e përmendura në nenin 1 të këtij ligji dhe mosmarrja në shqyrtim, sipas rasteve të përmendura në nenin 3 të këtij ligji, e një ankimi ose procedure, si dhe çdo formë tjetër sjelljeje që pengon zbatimin e parimit të trajtimit të barabartë”.

Në Kreun IV, të LMD, parashikohet një mbrojtje të posaçme nga diskriminimi në fushën e ofrimit të të mirave dhe shërbimeve. Konkretisht, në nenin 20, pika 1, dhe pika 2, shkronjat “a” dhe “ë”, të LMD parashikohet: “1. Personi fizik ose juridik që ofron të mira apo shërbime për publikun, me pagesë ose jo, ndalohet të diskriminojë një person tjetër, i cili kërkon t’i arrijë ose t’i përdorë ato: a) duke refuzuar t’i japë një personi apo grupi personash të mira apo shërbime për shkaqet e përmendura në nenin 1 të këtij ligji; b) duke refuzuar t’i ofrojë një personi të mira apo shërbime në mënyrë të ngjashme, ose me cilësi të ngjashme, ose në kushte të ngjashme me ato në të cilat këto të mira apo shërbime i ofrohen publikut në përgjithësi. 2. Pika 1 e këtij neni zbatohet veçanërisht për: a) mundësi për të hyrë në një vend ku publiku lejohet të hyjë ose për të përdorur një vend, i cili lejohet për t’u përdorur nga publiku;”

Parimi i ndarjes së barrës së provës është një parim i konsoliduar në legjislacionin e BE-së dhe jurisprudencën e GJEDNJ-së. KEDS¹⁷ gjithashtu ka pranuar që në çështjet e diskriminimit, barra e provës nuk duhet të varet plotësisht nga ankuesi, por duhet të jetë objekt i një rregullimi të posaçëm.

Një qasje e ngjashme gjendet në kuadrin e Komitetit Evropian të të Drejtave Sociale të Këshillit të Evropës (*organi mbikëqyrës i Kartës Sociale Evropiane*), i cili gjithashtu u shpreh se ligji vendas, kombëtar duhet të sigurojë një lehtësim të barrës së provës në favor të paditësit në rastet e diskriminimit. Në të vërtetë, siç thuhet në Përmbledhjen e praktikës gjyqësore të Komitetit Evropian të të Drejtave Sociale dhe gjithashtu thuhet nga GJEDNJ në çështjen në fjalë, barra e

¹⁷ Komiteti Evropian për të Drejtat Sociale.

provës nuk duhet të jetë tërësisht mbi palën kërkuese dhe duhet të jetë objekt i një rregullimin e duhur në rast të diskriminimit.

Bazuar në nenin 33, pika 7/1 të ligjit 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, të ndryshuar, në rastet kur pala ankuese paraqet fakte mbi të cilat bazon pretendimin për sjelljen diskriminuese dhe në bazë të të cilave mund të prezumohet se ka pasur diskriminim, pala tjetër, kundër së cilës është paraqitur ankesa, detyrohet të provojë se faktet nuk përbëjnë diskriminim.

Sa më sipër, ankuesi duhet të krijojë një prezumim të diskriminimit (diskriminimi *prima facie*), barra më pas kalon tek subjekti që pretendohet se ka kryer diskriminimin, i cili duhet të tregojë se ndryshimi në trajtim nuk është diskriminues. Kjo mund të bëhet:

1. Ose duke vërtetuar se nuk ka ndonjë lidhje shkakësore midis shkakut të mbrojtur dhe trajtimit të pafavorshëm apo të pabarabartë.
2. Ose duke provuar që megjithëse ky trajtim është i lidhur me shkakun e pretenduar, ka një justifikim të arsyeshëm dhe objektiv. Nëse subjekti që pretendohet se ka konsumuar sjelljen diskriminuese nuk është në gjendje të provojë njëren nga të dyja, atëherë do të jetë përgjegjëse për diskriminimin.¹⁸

Në rastin konkret, gjatë hetimit administrativ të kësaj çështjeje dhe provave të vëna në dispozicion nga palët, rezultoi se pavarësisht ekzistencës së legjislacionit të aplikueshëm dhe faktit që personat me aftësi të kufizuara përfitojnë lehtësira në udhëtim, subjektet ankues, nuk kanë përfituar nga transporti ndërurban në linjën e ofruar nga operatori “Aurora 2” sh.p.k, për arsyet e cituara më sipër.

Në analizë sa më sipër, Komisioneri vlerëson se jemi para situatës së prezumimit të diskriminimit nga Shoqëria “A., 2” sh.p.k, kundrejt subjekteve ankues, si persona me aftësi të kufizuara, të verbër dhe si pasojë barra e provës bie mbi këtë subjekt. Në këto kushte, për të vërtetuar të kundërtën, Shoqëria “A., 2”sh.p.k, duhet të përmbushte dy kushtet e përmendura më sipër.

Në analizë të fakteve dhe provave të administruara gjatë procedurës hetimore, rezultoi se:

- Shoqëria “A., 2”sh.p.k, nuk ka zbatuar legjislacionin në fuqi, lidhur me lehtësimin e transportit ndërqytetas për personat me aftësi të kufizuara, të verbër.

Komisioneri vlerëson se nga ana e Shoqërisë “A., 2”sh.p.k nuk u arrit të provohej:

1. Që nuk ka ndonjë lidhje shkakësore midis shkakut të pretenduar nga ankuesit, që është aftësia e kufizuar dhe trajtimit të pafavorshëm nga ana e Shoqërisë “A., 2” sh.p.k, të konstatuar edhe nga Komisioneri në këtë vendim.
2. Që veprimet dhe mosveprimet e saj kundrejt ankuesve, kanë një justifikim të arsyeshëm dhe objektiv.

¹⁸https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-handbook-non-discrimination-law-2018_en.pdf, fq.232.

Gjatë shqyrtimit të kësaj ankese, Komisioneri konstatoi se Shoqëria “A., 2” sh.p.k., nuk ka vepruar në bazë të akteve ligjore dhe nënligjore në fuqi, për të ndaluar faktin e mos ofrimit të lehtësirave në transport për kategorinë e të verbërve, si dhe për rregullimin e situatës në mënyrë përfundimtare. Komisioneri vëren se, Shoqëria “A., 2” sh.p.k., ka dështuar në marrjen e masave për të krijuar të gjitha lehtësitë për garantimin e transportit ndërqytetas për personat me aftësi të kufizuara, të verbër.

Për sa më sipër, Komisioneri vlerëson se, subjekteve ankues i është mohuar një e drejtë, e cila i është dhënë nga legjislacioni në fuqi.

Në këto kushte, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi, konstaton se Shoqëria “A., 2” sh.p.k., me anë të veprimeve dhe mosveprimeve të saj, ka vendosur përpara një situatë diskriminuese, për shkak të aftësisë së kufizuar, ankuesit, për sa i takon ofrimit të transportit me gjysëm pagese të parashikuar në legjislacionin e sipërpërmendur dhe në detyrimet e licencës.

Gjatë shqyrtimit të ankesës, Shoqëria “A., 2” sh.p.k., nuk vendosi në dispozicion të Komisionerit asnjë informacion dhe dokumentacion në lidhje me masat konkrete, për njohjen e Librezës së Verbërisë dhe të udhëtimit me gjysëm pagese në transportin ndërqytetas, për kategorinë e personave të verbër. Shoqëria ka mbështetur çdo pretendim vetëm në deklaratat verbale dhe argumente të dhëna pa prova konkrete, duke mos paraqitur asnjë dokumentacion që vërteton se si zbatohen rregullat për këtë kategori të personave.

Duke mbajtur në konsideratë gjithë sa më sipër, Komisioneri konstaton se, Shoqëria “A., 2” sh.p.k., në mënyrë të pajustificuar, nuk ka ndërmarrë masa për këtë kategori të personave me aftësi të kufizuara, në zbatim të detyrimeve ligjore që asaj i burojnë drejtëpërdrejtë nga ligji dhe mospërsëritjen në të ardhmen të situatave të tilla.

Komisioneri thekson se, në praktikën e tij, ka konstatuar shkelje të ndalimit të diskriminimit të parashikuar nga LMD, të ndryshuar, në çështje të ngjashme (Vendimet: nr. 93, datë 09.06.2023, nr. 175, datë 11.09.2023 dhe nr. 182, datë 10.06.2024), ku shoqëri transporti të ndryshme, nuk kanë marrë masa për të siguruar dhe garantuar lehtësitë në transport ndaj kësaj kategorie.

Komisioneri konstaton se nuk ka asnjë justifikim objektiv dhe të arsyeshëm për trajtimin e padrejtë dhe më pak të favorshëm të cilit i janë nënshtruar subjektet ankues. Për rrjedhojë Komisioneri arrin në përfundimin se trajtimi i padrejtë dhe më pak i favorshëm i z. H., M., dhe z. A., M., përbën diskriminim sipas parashikimeve të ligjit 10221/2020 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, të ndryshuar.

GJEDNJ në jurisprudencën e saj, lidhur me diskriminimin e personave me aftësi të kufizuara, ka mbajtur qëndrimin se: “...duke pasur parasysh nevojën për të parandaluar diskriminimin ndaj personave me aftësi të kufizuara dhe për të nxitur pjesëmarrjen dhe integrimin e tyre të plotë në shoqëri, marzhi i vlerësimit që gëzojnë shtetet në vendosjen e trajtimit të ndryshëm ligjor për

personat me aftësi të kufizuara është ndjeshëm i reduktuar¹⁹ dhe se për shkak të cenueshmërisë së veçantë të personave me aftësi të kufizuara, një trajtim i tillë do të kërkonte arsye shumë të rëndësishme për t'u justifikuar²⁰.

Bazuar në nenin 33, pika 10 të LMD, përcaktohet se: “Vendimi përmban rregullimet dhe masat e duhura, duke caktuar edhe një afat për kryerjen e tyre”, ndërsa bazuar në nenin 33, pika 12, të LMD, përcaktohet: “Kur vendos masën, komisioneri siguron që ajo të jetë: a) e efektshme dhe parandaluese; dhe b) në përpjesëtim me gjendjen që e shkaktoi vendosjen e masës”.

Në nenin 19, pika 1, germa d) të Udhëzimit nr. 5627, datë 18.11.2016 të Ministrisë së Transportit dhe Infrastrukturës “Për përcaktimin e kritereve, rregullave dhe dokumentacionit për lëshimin e licencave dhe certifikatave për ushtrimin e veprimtarisë në transportin rrugor të udhëtarëve brenda vendit”, parashikohet se: “1. Autoriteti kompetent i licencimit, do të pezullojë licencën kur mbajtësi i saj: d) Nuk zbaton legjislacionin në fuqi, për personat me aftësi të kufizuara, të konstatuar nga organet e kontrollit”.

Ligji “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, i ndryshuar, në nenin 33/15, nuk ka përcaktuar se: “Si mjet të fundit, veçanërisht kur subjekti fizik ose juridik nuk i përmbahet vendimit të komisionerit ose nuk e paguan gjobën brenda tre muajve pas afatit të caktuar nga komisioneri dhe sanksioni nuk është kundërshtuar në gjykatë, komisioneri mund t’u kërkojë autoriteteve kompetente heqjen apo pezullimin e lejes ose autorizimit të subjektit fizik ose juridik për ta ushtruar veprimtarinë e tij”.

Ligji “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, i ndryshuar, në nenin 33/10 të tij, nuk ka përcaktuar masat që duhen marrë për rregullimin e situatës diskriminuese, por e ka lënë në diskrecionin e Komisionerit. Pra, Komisioneri rast pas rasti, vendos se cilat janë rregullimet dhe masat që duhen marrë në mënyrë që të sigurojë mbrojtjen efektive nga diskriminimi të personave që pretendojnë se janë viktima të diskriminimit. Ligji “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, i ndryshuar, nëpërmjet nenit 33/12, ka vendosur kriteret që duhet të ndjekë Komisioneri në përcaktimin e masës që ai jep nëpërmjet vendimeve të tij.

Komisioneri ka konstatuar sjellje diskriminuese ndaj subjekteve ankues:z. H., M., dhe z. A., M.,, pasi rezultoi se Shoqëria “A., 2” sh.p.k., nuk ka marrë masa për të siguruar të drejtat ligjore të tyre, lidhur me udhëtimin me gjysëm pagese në transportin ndërqytetas.

Për rrjedhojë edhe masa rregulluese duhet të jetë në funksion të rregullimit të situatës së diskriminimit dhe garantimin e udhëtimit me gjysëm pagese në transportin ndërqytetas, për personat me aftësi të kufizuara, të verbër, bazuar në legjislacionin në fuqi.

PËR KËTO ARSYE:

¹⁹ Shih: *Glor kundër Zvicrës*, nr.13444/04, prg. 84, GJEDNJ 2009.

²⁰ Shih: *Guberina kundër Kroacisë*, nr. 23682/13, 73, GJEDNJ 2016.

Mbështetur në nenet 32 dhe 33 të ligjit nr. 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, të ndryshuar, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi,

V E N D O S I:

1. Konstatimin e diskriminimit të shtetasve: H., M.0 dhe A. M., për shkak të aftësisë së kufizuar nga ana e Shoqërisë “Aurora 2” sh.p.k.
2. Në referencë të pikës 1, të këtij Vendimi, Shoqëria “A., 2” sh.p.k shpk të marrë masa të menjëhershme për mospërsëritjen në të ardhmen të situatave të ngjashme dhe për të siguruar dhe garantuar lehtësitë në transport ndaj kësaj kategorie. Me qëllim parandalimin e situatave dhe sjelljeve diskriminuese gjatë ushtrimit të veprimtarisë së saj dhe ofrimit të shërbimit të transportit, Shoqëria “A., 2” sh.p.k duhet të marrë masat e mëposhtme:
 - Të afishojë në vende të dukshme në mjetet e transportit, të drejtat e personave me aftësi të kufizuar për të udhëtuar sipas lehtësirave të parashikuara nga aktet ligjore apo nënligjore në fuqi dhe politikat e shoqërisë për ofrimin e udhëtimit për kategorinë e personave me aftësi të kufizuar;
 - Të parashikojë në rregulloren e brendshme të shoqërisë, detyrimin e punonjësve për të trajtuar me dinjitet dhe pa diskriminim të gjithë personat me aftësi të kufizuar dhe respektimin e të gjitha të drejtave të parashikuara për këtë kategori;
 - Të kryejë trajnime për të gjithë punonjësit e shoqërisë, në lidhje me respektimin e të drejtave të personave me aftësi të kufizuara. Rekomandohet që trajnimet e punonjësve të kryhen në bashkëpunim edhe me organizatat e personave me aftësi të kufizuara të cilat janë njohës të çështjeve dhe problematikave të personave me aftësi të kufizuara.
3. Brenda 30 (tridhjetë) ditëve nga marrja dijani për këtë Vendim, Shoqëria “A., 2” sh.p.k., të njoftojë Komisionerin, lidhur me masat e marra për zbatimin e këtij vendimi.
4. Në referim të nenit 33, pika 11, të ligjit nr. 10221, datë 04.02.2010, “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, i ndryshuar, moszbatimi i këtij vendimi sjell si pasojë ndëshkimin me gjobë, sipas parashikimeve të pikës 13, të po këtij neni.
5. Kundër këtij vendimi lejohet ankimi në Gjykatën Administrative të Shkallës së Parë Tiranë, brenda 45 ditëve nga marrja dijani.

KOMISIONERI

Robert GAJDA